

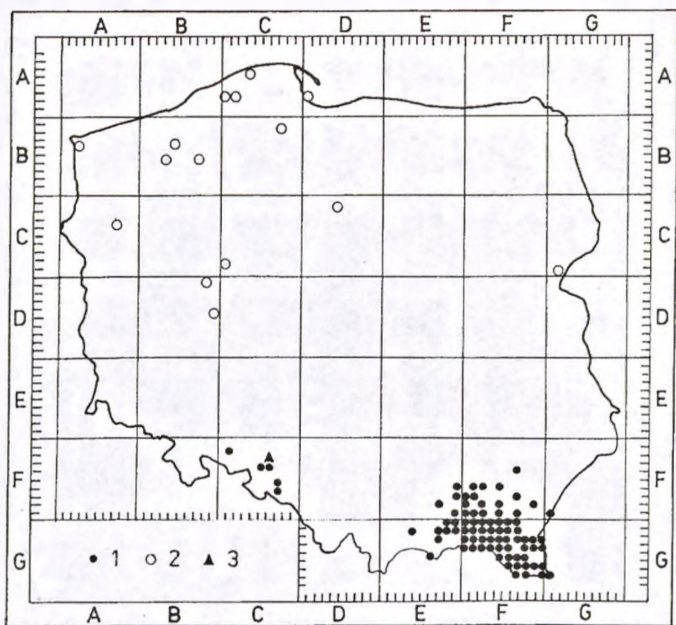
terenie Słowińskiego Parku Narodowego, który został negatywnie zaopiniowany na poprzednim posiedzeniu Komisji w dniu 14.06.1996 r. Po przeprowadzonej dyskusji, w której głos zabrali: prof. dr. Z. Pucek, prof. dr A. Bereszyński i prof. dr Z. Głowaciński, poparto ideę reintrodukcji rysia w północno-zachodnim regionie kraju oraz podkreślono, że jeżeli program ten na terenie Słowińskiego PN zostanie prawidłowo przygotowany, z uwzględnieniem międzynarodowych i krajowych zasad reintrodukcji gatunków, a podstawową zasadą jest nie wprowadzanie obcego materiału genetycznego, zwłaszcza że istnieje rodzimy, to program ten może uzyskać pozytywną opinię Komisji.

Jan Łapaczewski

OCHRONA ROŚLIN

Rozmieszczenie i warunki występowania cebulicy dwulistnej *Scilla bifolia* na Śląsku Opolskim

Cebulica dwulistna *Scilla bifolia* występuje w środkowej i południowej Europie, głównie w górach i na ich przedpolach. Na północ sięga po Belgię i północną Ukrainę, na południe po Sycylię i Grecję (Meusel i in. 1965). Rośnie zwykle w lasach liściastych – łęgach, grądach, rzadziej w buczynach. Spotykana jest również na siedliskach poleśnych takich, jak: łąki, polany, zarośla i skraje lasów (Zemanek 1993). Przez Polskę przebiega północna granica zasięgu cebulicy dwulistnej. Występuje w dwóch izolowanych obszarach: w południowo-zachodniej i w południowo-wschodniej części kraju. Stanowiska podane ze środkowej i północnej Polski należy traktować jako dziedziczące z uprawy (Zemanek 1993, Zając 1996) (ryc. 1). Na południowym zachodzie występuje tylko na Śląsku Opolskim. Na obszarze tym cebulica dwulistna była podana z okolic Raciborza – w kompleksie leśnym Płonia i Obora (Fiek 1881, Schube 1904) i w lesie koło Markowic (stanowisko to znajduje się obecnie na terenie leśno-stawowego rezerwatu „Łęczszak”) (Fiek 1881, Schube 1904, Kuczyńska, Fabiszewski 1962, Krawiecowa, Kuczyńska 1964, Sendek 1966, Michałak 1971, Kuczyńska 1973, Denisiuk red. i in. 1994) – oraz Nysy, Więszcyc (Szotkowski 1971) i Głogówka (Szotkowski 1974–1975).



Ryc. 1. Rozmieszczenie cebulicy dwulistnej w Polsce (wg Zajęc 1996, zmienione). Stanowiska: 1 – naturalne, 2 – synantropijne, 3 – nowe. – Distribution of *Scilla bifolia* in Poland (after Zajęc 1996, modified). Stands: 1 – natural, 2 – synanthropic, 3 – new

W wyniku poszukiwań tego gatunku w latach 1995–1996, prowadzonych na obszarze Śląska Opolskiego, potwierdzono jego występowanie w Więszycach i rezerwacie „Łęczczak” koło Markowic oraz znaleziono nowe stanowisko między Mechnicą i Zdzieszowicami.

Opis stanowisk. Nowe stanowisko cebulicy dwulistnej leży w dolinie Odry na północny wschód od Mechnicy koło Zdzieszowic (ryc. 2). Kilkanaście osobników tego gatunku rośnie w łągu wiązowo-jesionowym *Ficario-Ulmetum campestris*. W drzewostanie dominuje dąb szypułkowy *Quercus robur* z domieszką klonu polnego *Acer campestre* i lipy drobnolistnej *Tilia cordata*. Średnio rozwinięty podszyt tworzy głównie głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*, podrost klonu polnego i czerechcha zwyczajna *Padus avium*. W runie, o pokryciu 60%, licznie występuje ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* i złoc żółta *Gagea lutea*. Z pozostałych gatunków większą rolę odgrywają



Ryc. 2. Lokalizacja nowego stanowiska cebulicy dwulistnej koło Mechnicy: 1 – stanowisko, 2 – granica lasu. – Location of a new locality of *Scilla bifolia* near Mechnica: 1 – stand, 2 – forest border

rośliny charakterystyczne dla rzędu *Fagetalia sylvaticae* i klasy *Querco-Fagetea*: miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, kokorycz pełna *Corydalis solida*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, żywokost bulwiasty *Symphytum tuberosum*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum* i inne.

Stanowisko cebulicy dwulistnej w Więszyczach znajduje się na północny zachód od Kędzierzyna-Koźła. W niewielkim płacie łągu jesionowo-olszowego *Circaeo-Alnetum* rośnie jedynie kilka osobników tego gatunku. W drzewostanie dominuje jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i olsza czarna *Alnus glutinosa*. W domieszce występuje grab zwyczajny *Carpinus betulus* i klon zwyczajny *Acer platanoides*. Średnio rozwinięty podszyt tworzy leszczyna pospolita *Corylus avellana*, czeremcha zwyczajna i bez czarna *Sambucus nigra*. W dosyć ubogim w gatunki runie dominują na początku wegetacji geofity wiosenne: ziarnopłon wiosenny, zawilec gajowy i złoc żółta. W późniejszym okresie wegetacji przeważają: podagrycznik pospolity, czyszciec leśny *Stachys sylvatica*, niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica* i inne.

Najliczniejsze stanowisko cebulicy dwulistnej w południowo-zachodniej Polsce znajduje się w okolicach Markowic koło Raciborza. Na terenie rezerwatu „Łęczczak” oraz w jego sąsiedztwie występuje około dwa tysiące osobników tego gatunku w zbiorowisku pośrednim między łęgiem i grądem. Przejściowy charakter płatów jest najprawdopodobniej związany ze zmianą warunków wodnych i edaficznych, co spowodowało degradację występującego tu dawniej łągu nadodrzańskiego. W drzewostanie na przemian dominują grab zwyczajny i dąb szypułkowy. Nieco rzadziej spotykane są: lipa drobnolistna, klon polny i klon zwyczajny. Słabo wykształconą warstwę krzewów tworzą: podrost drzew oraz czeremcha zwyczajna, bez czarny i jarzab pospolity *Sorbus aucuparia*.

Wiosną w runie występują geofity: śnieżyczka przebiśnieg, ziarnopłon wiosenny, zawilec gajowy i złoć żółta. Wtedy też obserwować można cebulicę dwulistną. W późniejszym okresie wegetacji runo tworzą liczne gatunki z rzędu *Fagetalia sylvaticae* klasy *Querc-Fagetea*: czosnek niedźwiedzi, podagrycznik pospolity, fiołek leśny, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, kokorycz pełna, prosownica rozpierzchła *Milium effusum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, przytulia Schultesa *Galium schultesii*, żywokost bulwiasty, miódunka ćma *Pulmonaria obscura*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus*, kokorycz wielokwiatowa, czworolist pospolity *Paris quadrifolia* i inne.

Zagrożenia. Cebulica dwulistna ma w Polsce ograniczony, rozerwanym zasięg. W południowo-zachodniej części kraju jest gatunkiem wymierającym (kategoria E), natomiast w części południowo-wschodniej – aktualnie nie zagrożonym (Zemanek 1993). Na południowym zachodzie potwierdzono jej występowanie tylko na trzech stanowiskach, z czego na dwóch (Większyce, Mechnica) jest nieliczna. Dodatkowym zagrożeniem jest możliwość wykopywania lub zrywania roślin ze względu na wczesne i ładne kwiaty, gdyż stanowiska te znajdują się blisko siedzib ludzkich. Jedynie populacja cebulicy koło Markowic w rezerwacie „Łęczczak” nie jest, jak na razie, zagrożona. Niewykluczone jednak, że z powodu zmian warunków wodnych i glebowych, w przyszłości gatunek ten może zmniejszać swoją liczebność.

Autor serdecznie dziękuje Panu prof. drowi hab. Adamowi Zajacowi za udostępnienie danych ATPOL.

Krzysztof Spałek

PIŚMIENICTWO

Denisiuk Z. red. i in. 1994. *Waloryzacja przyrodnicza rezerwatu „Łęczczak” wraz ze wskazaniem do planu ochrony*. Maszynopis, Inst. Ochr. Przyr. PAN, Kraków.

Fiek E. 1881. *Flora von Schlesien*. J. U. Kern's Verl., Breslau.

Meusel H., Jäger E., Weinert F. 1965. *Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora*. Bd. I. G. Fischer Verl., Jena.

Michalak S. 1971. *Rezerwaty przyrody na Opolszczyźnie*. Woj. Ośr. Infor. Turyst., Opole.

Krawiecowa A., Kuczyńska I. 1964. *Roslinność rezerwatu Łęczczak*. Acta Univ. Wratisl. 24, Prace Bot. 4: 5–31.

Kuczyńska I. 1973. *Stosunki geobotaniczne Opolszczyzny. I. Zbiorowiska leśne*. Acta Univ. Wratisl. 162, Prace Bot. 15: 1–92.

Kuczyńska I., Fabiszewski J. 1962. *Rezerwat „Łęczczak” koło Raciborza*. Chrońmy Przyr. Ojcz. 18 (5): 11–17.

Szotkowski P. 1971. *Materiały florystyczne z Opolszczyzny za lata 1965–1967*. Zesz. Przyr. OTPN 11: 3–18.

Szotkowski P. 1974–1975. *Interesujące i rzadkie gatunki roślin na Śląsku Opolskim zebrane w latach 1971–1973*. Zesz. Przyr. OTPN 14–15: 39–44.

Schube T. 1904. *Flora von Schlesien, preussischen und österreichischen Anteils*. Verl. von W. G. Korn, Breslau.

Sendek A. 1966. *Łęczczak – przyrodniczy rezerwat częściowy*. Inst. Śląski w Opolu, Opole.

Zajac M. 1996. *Mountain Vascular Plants in the Polish Lowlands*. Polish Bot. Stud. 11: 1–92.

Zemanek B. 1993. *Scilla bifolia L. – cebulica dwulistna*. W: *Polska czerwona księga roślin* (red. Zarzycki K., Kaźmierczakowa R.). Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN i Inst. Ochr. Przyr., PAN: 203–204, Kraków.

Stanowisko soplówki gałęzistej *Hericium clathroides* w rejonie Gdańska-Oliwy

W listopadzie 1995 r. w Dolinie Radości, leżącej w pobliżu Gdańska-Oliwy, natrafiłem na pojedynczy owocnik soplówki gałęzistej *Hericium clathroides*, syn. *H. ramosum*. Wyrósł on na wysokości ok. 1,30 m na żywym, lecz mocno zmurszałym buku, zlokalizowanym na brzegu stawu zasilanego przez Potok Oliwski – jest to teren dawnego gospodarstwa rybackiego przy ul. Bytowskiej (ryc. 1). W murszu widoczne były ryzomorfy opienki miodowej *Armillariella mellea* sensu lato, a u podstawy pnia znajdowały się nieliczne owocniki tego grzyba. Prawdopodobnie dzięki temu, że drzewo było poza obszarem Lasów Oliwskich (Trójmiejski Park